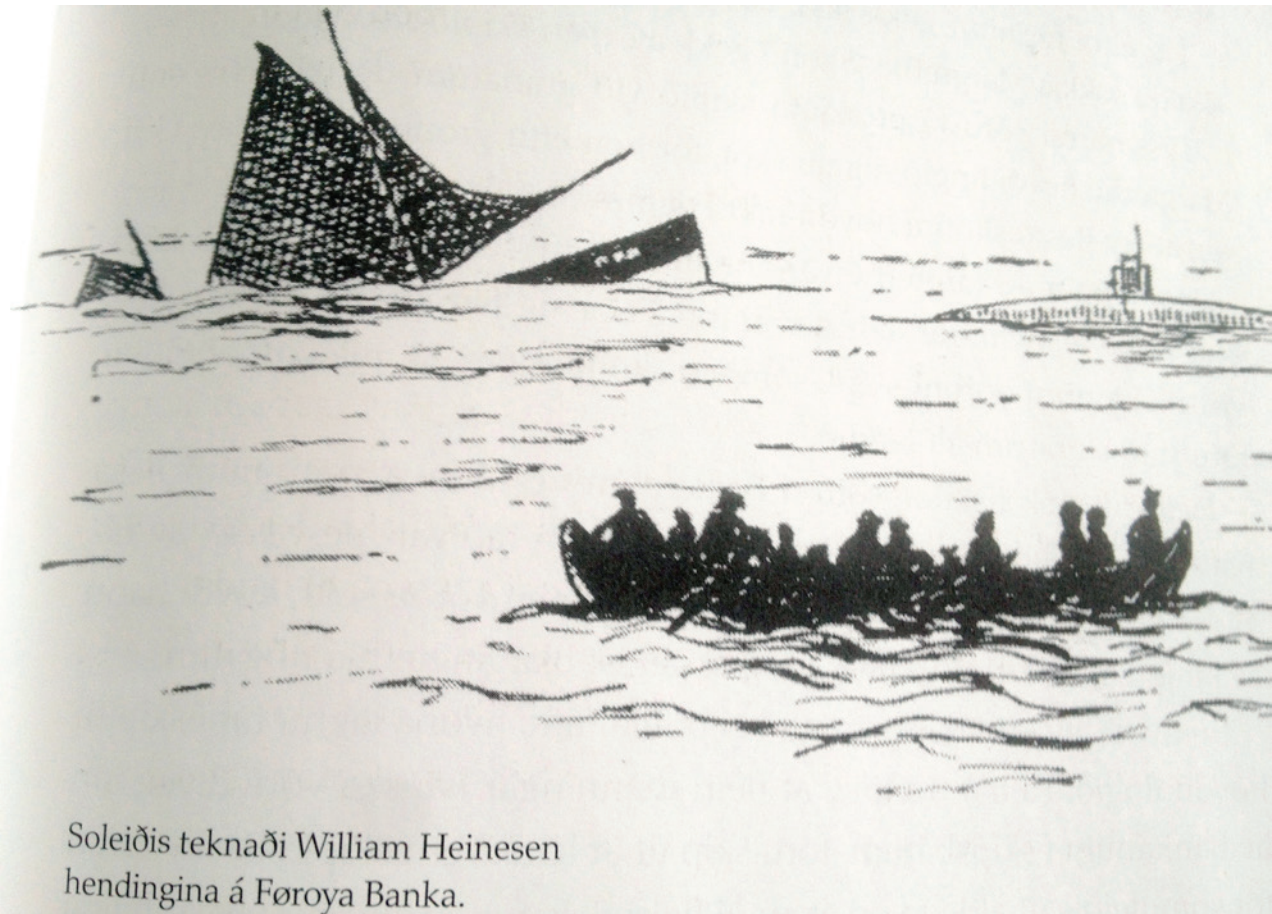

HUNDRAÐ ÁR SÍÐANI

Tað verður mettt, at mill-um 35 og 40 manningar og umleið fýra hundrað sjómenn bjargaðu sær í land í Føroyum – mest í Suðuroy - undir fyrra heimsbardaga, eftir at skipini vóru søkt undan teimum.

Neyðin

Fiskiskapurin var hetta várið vánaligur kring oyggjarnar. Tað hoyrdist um stóran tosk og gott fiskarí á Føroya Banka. Í føroysku bløðunum var dúgliga skrivað og gitt, hvussu vandamikið tað var at fara út á Føroya Banka. Fleiri hildu, at vandi var ikki á ferð hjá friðarligum, føroyskum fiskimonnum.

Á fundi á Tvøroyri um

hetta mál segði amtmaðurin, Svenning Rytter, púra greitt, at tað var vandamikið at royna á Bankanum. Men freistingin var stór og longu tvær vikur, eftir at forboðið var lýst, vóru føroysk skip á Bankanum.

Fiskarið var gott, einki sást til týskar kavbátar, og trýstið á teir, sum í fyrstu atløgu aftraðu seg orsaka av forboðnum, øktist.

Fyri hundrað árum síðani vóru nógv skip og bátar á Bankanum. Tað var slætt og disut, tá ið figgindin sást. Fyrrapartin 23. mai gjørdi hann av við Elsu, og tá ið hann hevði søkt sjej skip og bátar á Bankanum henda dagin og næstu nátt

og síðani Isabellu Innes á Munkagrunninum um seks tíðina á kvøldið 24. mai, flutu upp ímóti hundrað føroyingar í smáum opnum bátum – tríbekkum og fýra- og seks-mannaførum – á opnum havi.

Kósin var ímóti Føroyum, og tað eydnaðist øllum at røkka til lands.

Hvussu hetta alt gekk fyri seg, ber til at lesa í fleiri bókum. Eitt nú hevur Óli Olsen skrivað frásøgnina eftir Fischer Heinesen í Klaksvík, sum var fimtan ára gamal og yngstur umborð á Margrethu. Jóan Petur hjá Mouritsi í Vági førði Margrethu. Absalon Absalonsen hevur skrivað

Mynd úr bókini Júst í Túni

bók um henda skiparan, og har verður greitt frá, hvussu hetta gekk fyri seg.

Páll J. Nolsøe skriavar um hetta í Siglingarsøguni, og Mathias Lassen hevur skrivað bókina Tá ið týskurin søkti sluppinar á Føroya Banka í 1917. Har ber til at lesa endurgeving frá øllum sjófrágreiðingunum, sum vóru næstu dagarnar og vikurnar eftir øgiligu spreingingarnar, tá ið átta føroysk før fórust.

Í bókini um Júst í Túni endurgevur Helgi Jacobsen frá Andreasi Hansen – pápa Júst – sum førði Brest hjá Jens Evensen. Her verður brot tikið úr bókini hjá Helga Jacobsen.

Brestir skotbrá í tíggu minuttir

Klokkan var júst farin av tvey um náttina, tá besti- maðurin purraði skiparan út við boðum um, at ein kavbátur var í eygsjón.

Andrias sprakk hálvnakin upp á dekkið og hoyrði

skjótt ljóð frá rakettum ella skotum, sum alsamt komu nærri. Skjótt bar hann eyga við kavbátin, sum nú aftur skeyt eitt ávaringarskot, og Andrias vant Dannebrog á stong. Andrias legði til merkis, at kavbáturin var gráur, men hevði einki nummar ella navn.

Andrias og tríggir av manningini fóru nú í bátin og róðu yvir at kavbátinum við skipspappírunum. Kavbátaskiparin, ein ungur maður, bað Andrias og tveir av manningini koma upp á kavbátin.

Á kavbátinum fekk Andrias at vita, at skipið skuldi søkkjast, og at tað skuldi ganga skjótt fyri seg. Tveir av týskarunum fóru síðani í bátin og róðu saman við tí eina manninum av Bresti yvir til sluppina.

Týskararnir høvdu ein sekk við spreingiløðing við sær og góvu manningini 10-minutta skotbrá at fara av skipinum. Spreingiløðingina lögdu teir í lugarið og bóðu síðani manningina taka mat, vatn og kumpass í bátin.

Ein av manningini á Bresti var eisini biðin um at taka klæðir við til skiparan, tí hann hevði ikki fingið stundir at lata seg í, tá hann varð útपुरraður. Annar týskarin hjálpti til og før niður í lugarið eftir sjóstivlum.

“Tað ræður um at vera væl ílatin á sjónum” minnist Andrias í Túni, at týskarin segði, tá hann hivaði stivlarnar í bátin.

Týskararnir vóru síðani settir umborð á kavbátin aftur, og Andrias kom umborð á fimmmannafarið. Týskararnir tosaðu bæði danskt og enskt og vóru sambært Andriasi avgjördir, men samstundis høviskir. Um teir høvdu samkenslu við hesum neyðars føroysku fiskimonnum, sum einsamallir máttu streva seg til lands í einum fimmmannafari, er ilt at siga. Men ein unglingi, sum henda túrin var sín fyrsta túr til sjós, fekk eina sjokulátuplátu

at ugga seg við frá øðrum av týskarunum.

Meðan manningin liggur einar 200 metrar frá Bresti og bíðar, hvat man fara at henda, heldur ein av manningini fyri, at teir kanska áttu at leggja at borði aftur eftir fleiri klæðum.

Til alla lukku var hetta ikki gjørt, tí lítla løtu seinni sprongdist skipið í luftina. Dekkið fór himmalhøgt upp í loft, og stutt eftir hvarv skipið í havsins myrkur.

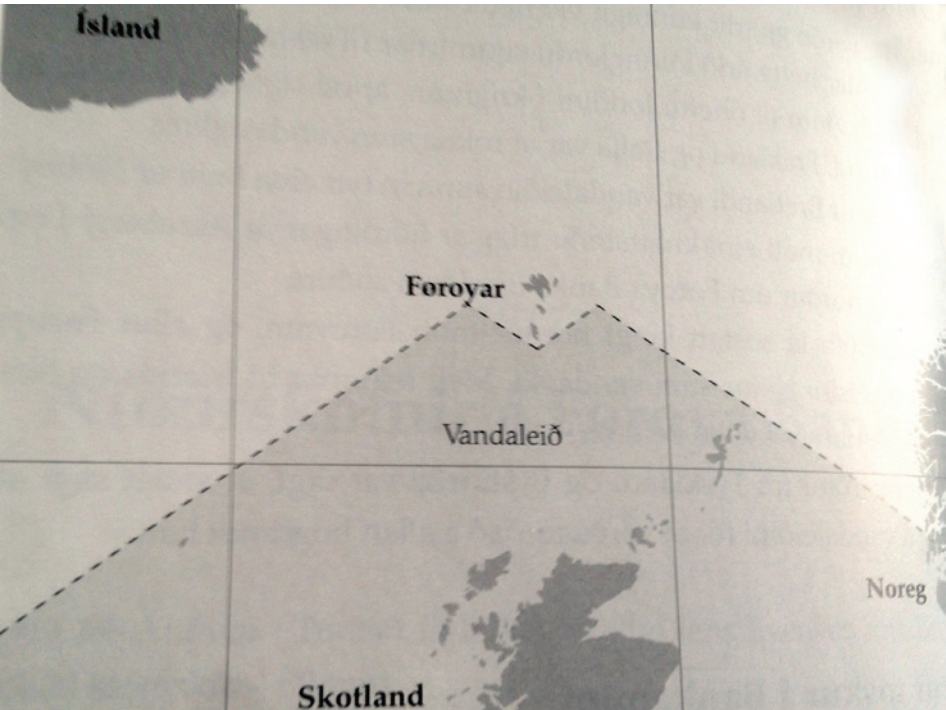
“Tað var við tungum hjarta at síggja okkara kæra skip, ja okkara núverandi heim, søkka í havsins vátu grøv”, segði Andrias í Túni aftaná.

Tað var bara eitt korter farið, frá tí at kavbáturin var komin í eygsjón, til teir 12 menninir vóru í tí lítla skipsbátinum. Har var einki annað at gera enn at royna at vinna upp land. Í fyrstuni var veðrið heldur sjaskut, so menninir blivu vátir, men sum frá leið makedi hann vindin, og tað slætnaði.

Tá ið teir høvdu róð eitt skifti, sóu teir ein annan bát, sum vísti seg at vera manningin av Traveller, ið var skotin niður nakað frammanundan, at Brestir var søktur. Báturin hjá Traveller var tungur, og teir ætlaðu at vita, um teir á Bresti kundu taka einar tveir mans frá teimum. Tá teir komu at borði á skipsbátinum hjá Bresti, síggja teir, at har vóru líka nógvir á bátinum. Bátarnir fylgdust eina løtu, men mistu so hvønn annan burtur í mjørkanum.

Tá ið Andrias í Túni og hinir á Bresti høvdu róð í 14 tímar, kom deksbáturin Vigelant fram á bátin og sigldi teir inn á Trongisvág. Tá var klokkan fýra seinna-partin 24. mai.

Tað hevði verið ein ræðulig vanlukka fyri Toftir, um manningin á Bresti ikki hevði borið boð í bý. Allir uttan tveir av teimum tólv vóru av Toftum.

Mynd úr bókini Júst í Túni

Skipini sum vóru søkt á Føroya Banka fyri hundrað árum síðani

SKIP	SKIPARI	MANNING
Else	Joen Peter Joensen Vágur	11
Margrethe	Aksel Sivertsen Kirkja	15
Britannie	Kristin Mortensen Tvøroyri	11
Streymoy	Christian Jensen Tórshavn	11
Beinir	Samuel Jacob Thomsen Norðragøta	11
Traveller	Samuel Jacobsen Vágur	13
Brestir	Andreas Hansen Toftir	12
Isabella Innes	Peter Frederik Petersen Porkeri	8